

Asra Nyt

Arbejderhistorisk Støttekreds Ringkøbing amt

27. Årgang

Nr. 4.

2010

Børstenbinder Herman Willmsen fra Skjern, læg mærke til det er hunde der trækker vognen

Fhv. Borgmester i Herning
Hilmar Sølund

I dette nummer af ASRA NYT bringer vi en barndomserindring fra Skjern.

Erindringen er skrevet af forhenværende borgmester i Herning

HILMAR SØLUND

som fortæller om hans opvækst i et samfund med mange børn, og om levevilkår som nutidens unge slet ikke ikke troede mulig.

ASRA NYT

Udgivet af ASRA
Ålykkevej 3. 7400 Herning
Tlf: 2931 9225

Telefonen er åben i arkivets åbnings-
tid, som regel hver anden onsdag
kl. 10,00 til 15,00

Vi kan kontaktes på:
www.asra.dk

Redaktion

Bent Kruuse
Elly Madsen
Jørn Jensen
Leo Skaaning

Hjemmeside
WWW.ASRA.DK

Ansvarlig
Formand - Andreas Iversen
Tlf: 97371989

Kasserer
Jørn Jensen
Tlf: 97719571

Deadline for næste nummer
15. januar 2011

Bladet trykkes med hjælp fra
3F Holstebro

Program
for
Socialdemokratiet i Danmark

*I et valgprogram fra begyndelsen af
dette århundrede står at læse:*

Arbejdet er Kilden til al samfunds-
Rigdom og Kultur og hele Udbyttet
bør tilfalde dem, der arbejder.

I det nuværende samfund tages Ar-
bejdsmidlerne (Grund, Jord, Fabrik-
ker; Maskiner, Samfærdselsmidlerne
o.s.v.) i stigende Grad i Besiddelse af
Kapitalisterne, hvorved disse tilvender
sig Udbyttet af Aartusinders Arbejde.
Kapitalisternes Herredømme over Ar-
bejdsmidlerne er Aarsag til politisk
Ufred, social Ulighed samt Splid mel-
lem Nationerne, hvilket skaber Elen-
dighed for Samfundets produktive
Medlemmer.

Ophobningen af Arbejdsudbyttet hos
et Mindretal af Samfundsmedlemmer
i Forbindelse med den stigende Ud-
vikling af de tekniske Hjælpemidler
medfører efter Haanden den paa eget
Arbejde hvilende Smaadrifts Under-
gang og gør det store Flertal af Sam-
fundsmedlemmer afhængigt af den
koncentrerede Kapital.

Privatkapitalismen umuliggør en paa
Retfærdighed grundet Samfundsord-
ning og fremkalder planløs Produktion,
hvorved uhyre værdier gaar til grunde.
(Tankevækkende - ikke?) l.s.

Leder

Den 27. oktober afholdt ASRA et foredrag af historiker og arkivchef på arbejdermuseet Henning Grelle, som har skrevet bogen ”Demokrati eller Kaos” en biografi om Th. Stauning. Henning Grelle fortalte om Stauning lige fra han blev født til han døde i 1942. Det var både en spændende og indholdsrigt foredrag. Synd at der kun deltog 28 i arrangementet. Det er ikke noget surt opstød, men måske lidt ærgerligt, når der er lagt så mange kræfter i at arrangere foredraget. Derfor efterlyser jeg gerne forslag og ideer fra medlemmerne, til hvad og hvordan man kan holde, og måske gøre arrangementerne mere spændende fremover. Se omtale af foredraget andet sted i bladet.

Så fik regeringen sin finanslov forhandlet hjem med støtte fra Dansk Folkeparti og Kristendemokraterne. Det er en finanslov uden visioner. Den udstiller en svækket regering, som har svært ved at samle et parlamentarisk grundlag for sin politik. Den laver en alt for voldsom opbremsning af økonomien, som betyder at vi næste år står over for store besparelser og fyringer i kommuner og regioner, der vil ramme børn, ældre og syge. Der mangler investeringer i uddannelse og forskning.

Man kan undre sig over at man sparer på så vigtig en ting som uddannelse, da det er vigtigt at de ledige bliver uddannet/efteruddannet, så de kan få nye job, da mange af de job, som de er blevet fyret fra ikke genopstår. Det er ikke mindre vigtigt, nu da regeringen har skåret dagpengeperioden ned fra fire til to år.

Som altid får Dansk Folkeparti sat en kraftig fingeraftryk på finansloven. Denne gang er det et pointsystem for at begrænse indvandringen. Pointsystemet er i skrivende stund ikke færdig forhandlet, og noget tyder på, at det vil komme til at ramme skævt, på den måde, at det kun er dem med en høj og eftertragtet uddannelse, der kan få ophold i Danmark. Ja man kan jo undre sig lidt. Vi lever i en globaliseret verden, hvor det er ret almindelig at mange erhvervsfolk opholder sig i udlandet over længere tid, og gifter sig med en udlænding, men ikke kan få hende/ham med hjem til Danmark.

Sluttelig vil jeg ønske alle vore medlemmer en rigtig god jul og et godt nytår. Tak for året 2010, på gensyn i 2011.

*Formand
Andreas Iversen*

Barndoms minder fra Skjern

Tidligere borgmester i Herning, - Hilmar Sølund, fortæller om sin barndom i Skjern. Hilmar Sølund blev en meget agtet borgmester, og var på et tidspunkt også formand for kommunernes Landsforening.

Hilmar Sølund

Mit barndomshjem lå på Enghavevej i Skjern, hvor jeg kom til verden i december 1927.

På det matrikelkort der hørte til ejendommen, var der vist en vendeplads, hvor hestekøretøjerne kunne vende. Biler var der jo ikke mange af på det tidspunkt.

De ni små huse der lå på vejen blev bygget i 1919 af datidens ”bygmester”, tømmerhandler Jens Jensen, som drev sin tømmerhandel på Bredgade, nabo til købmand C.Jensen.

Gaden endte blindt ved nr. ni, og fik hurtigt i folkemunde tilnavnet ”Jens Jensens blindtarm”.

Min ældste bror Kristian har fortalt mig, at da han var barn, var der sat et trådhegn op hvor vejen sluttede, og

Der var ingen bro over kirkeåen.

Skulle man øst for kirkeåen måtte man ned gennem anlægget, hvor en bro var anlagt.

Fra det tidspunkt jeg begynder at have minder - omkring 1932/33 var Enghavevej ført over til den gamle sportplads der blev nedlagt i 1936, da Skjern fik sit nye stadion på Langagervej.

Arealet mellem de to sidste huse på Enghavevej nr. 8. og nr. 9. og Kirkeåen var lave engarealer, hvor der græssede køer og heste. Engen var gennemskåret af grøfter, der havde afløb til Kirkeåen

Om foråret var det spændende for vi drenge at fange hundestejler med små net og hente frø æg i et henkogningsglas, for at se dem udvikle sig til haletudser. På den tid var der mange storkepar i Skjern, og det var ikke usædvanligt at se både 4 og 5 storke, der mæskede sig med de mange udklækkede frøer på de lave og fugtige engarealer.

I min tidlige barndom var Enghavevej en grusvej uden kantsten og egentlige fortove, og jeg husker, at vi først i 1935 fik lagt vandledninger ned i gaden. Før den tid havde alle brønd.

Alle følte det som et vældigt frem-skridt at få lagt vand ind, men de fleste havde kun råd til en enkelt vandhane, og den blev placeret i bryggerset, hvor man så kunne hente sit brugsvand til husholdningsbrug.

De ni huse i gaden var beboet af småkårsfolk, der typisk for tiden havde mange børn. Når jeg tænker efter i hukommelsen var der 29 børn i de ni huse. Der manglede altså ikke nogen at lege med, og jeg erindrere da også mine barndomsår som rige og lykkelige.

Dyre legesager var der ikke råd til, men børnenes opfindsomhed, når der skulle leges, var der ikke mangel på.

Der blev spillet bold i lange baner. Mange af pigerne var utroligt dygtige til at spille med flere bolde, og de kunne ofte håndtere 3 bolde på en gang.

På vejen var der ikke megen trafik, så der blev spillet rundbold, og sæsonbestemt blev der trillet med marmorkugler, der dengang kunne købes for 1 øre pr. styk.

På den tid begyndte skoletiden den 1. april og i 1935 var turen kommet til mig.

Vi var tre drenge og en pige fra gaden, der skulle begynde samme dag, og vi startede først på dagen mod Skjern Byskole med nye skoletasker, der indeholdt pennalhus af træ med blyant, penneskaft, griffel og viskelæder. En tavle skulle også medbringes, for man

ruttede ikke med hæfter og lignende til øvelsesbrug.

Tavle og griffel

Sædvanen tro blev alle første klasser placeret i den ældste del af byskolen. Der var tre det år. Jeg kom til at gå i første A hos en lærerinde, som hed frk. Tarbesen.

Det første år blev vi sat ind i ABCéns hemmeligheder, og vi lærte at skrive pænt i- og u- buer, for man lagde megen vægt på pæn skrift.

Pigen fra gaden, som også mødte den 1. april, var Rebekka, der var ganske lille - så lille, at ingen af skolepultene duede til hende. Hun fik den meget rare lærerinde frk. Andersen som klasselærer.

Frk. Andersen var i de første dage af skoleåret, indtil man fik lavet et specielt arrangement, nødt til at have Rebekka siddende på skødet hos sig ved katederet.

Jeg husker mine 5 skoleår på Skjern byskole med glæde.

Det var et sted hvor der var orden i tingene, man myldrede ikke bare ind i

klassen efter frikvarteret, nej, man stillede pænt op på række og gik ordnet ind til sit klasselokale.

Om morgenen, når man først skulle møde klokken otte, gik man først på rad og række ind i sangsalen, hvor hver enkelt elev havde sin faste plads. De små elever forrest og de store bagerst.

Overlærer Arendt Nielsen, det var faktisk skolens leder, for der var dengang ikke gået inflation i titlerne, meddelte hvilken salme der skulle synges. Når man havde sunget næstsidste vers holdt overlæreren en kort andagt, og der blev bedt fadervor, hvorefter man sang sidste vers.

Så gik man i klasserne og gik i gang med dagens dont.

Først på vinteren 1940, da jeg gik i femte klasse, fik vi besøg af skolebestyrer Bjerrum, der sagde til min far, at nu skulle han sende sin dreng på Realskolen, for det var da klart, at den dreng skulle have en præliminæreksamen.

Det havde der ikke været tradition for i familien, for mine to noget ældre brødre var efter 7 klasse kommet i lære som bagere, den ene i Vejle og den anden i Holstebro.

Det var jo heller ikke gratis at sende sit barn på realskole, men Bjerrum pressede på og nævnte, at der kunne søges om halv friplads ved staten, og halv friplads ved kommunen, hvis man var mindrebemidlet.

Sluteffekten af samtale var at jeg kom

på Skjern Realskole den 1. april 1940

Det var noget af en omvæltning at komme på realskole, men spændende, for nu skulle man jo til at lære både tysk, engelsk og fransk. Matematik var også et ganske nyt fag.

Skjern private Realskole 1922

På skolen fik man ikke udleveret gratis skolebøger eller skolemateriale af nogen art.

Det måtte man selv købe, så eleverne var gode kunder hos boghandler Jacobsen.

Vi havde gået på skolen godt og vel en uge, da vi nåede frem til den 9. april. Det var en mærkelig dag, for vi havde i de tidlige morgentimer over radioen hørt, at Danmark i disse timer blev besat af tyske tropper, og at der var kampe i Sønderjylland og i København ved Amalienborg.

Hjemme blev det besluttet, at det nok var bedst at gå i skole, og det havde de øvrige forældre åbenbart også besluttet.

Vi sad i vort klasseværelse i skolen. Undervisningen blev ikke rigtig til noget. Tankerne var alle andre steder.

Henad middagstid skete der så

pludselig noget. Under stor larm kom der tyske soldater på motorcykler og biler drønende gennem byen og fortsatte mod nord ad hovedvej 11.

Vi hang ud af vinduerne og så på. Så vidt jeg husker, blev vi sendt hjem ved middagstid.

Ved aftenstid stoppede kolonnerne op for natten, og markedspladsen - hvor rådhuset ligger i dag, blev spækket med tyske soldater, der skulle overnatte i telte. Det var en mærkelig fornemmelse.

Danskerne fik besked på, at nu skulle der mørklægges. De almindelige rullegardiner skulle skiftes ud til sort mørklægningspapir.

De to første besættelsesår gik nogenlunde stilfærdigt. Regeringen havde valgt en samarbejdspolitik for at undgå "norske tilstande", eller hvad der var endnu værre.

Men som tiden gik, blev tilstanden utålelig, og den 29. august 1943 var det slut. Regeringen gik af og tyskerne strammede grebet om landet.

I Skjern var der til stadighed store kontingenter tyske soldater, som havde overtaget byens missionshuse som indkvarteringssteder.

Dagligt kom de tyske soldater under sang marcherende gennem Enghavevej til den gamle sportsplads, som blev brugt til ekserer og øvelsesplads. Det huede ikke de gode Skjernborgere. I løbet af krigsårene voksede den passive modstand mod tyskerne, og

Danskheden udfoldede sig på mange måder.

Der blev sunget alsang, og der blev gået algang. Der blev sunget fædrelandsange som aldrig før. Kong Christian den X blev det nationale samlingsymbol.

Unge i dag vil nok have svært ved at forstå, at det var noget særligt, men vi, der oplevede tiden véd, at det gav et fantastisk sammenhold i befolkningen. Modstandsbevægelsen groede frem og blev støttet af befolkningen.

Der var dog stadig nazistiske sympatisører i Skjern, men de var uglesete af befolkningen. Det drejede sig dog kun om få personer.

Datteren af en af disse nazifolk gik i min klasse på realskolen, og hun havde det ikke morsomt. Hun blev frosset ud af fællesskabet, for hvad kunne hun bringe hjem til sin far, som kunne få konsekvenser for folk i byen.

Hendes far havde en høj placering i partiet, og han var udset til at være "Sysselleder" i det nye system, der skulle indføres i Danmark, når Hitler havde vundet krigen. Hitler forestillede sig, at Danmark skulle have status som et protektorat, når krigen var vundet.

Sådan gik det heldigvis ikke, og den pågældende far blev da også den 5. maj 1945 sammen med nogle få andre Skjernborgere for en kortere tid interneret i nogle tyskerbaracker i Ståning.

Tyskernes krigslykke ændrede sig i 1942. Det var en fimbulvinter, og de tyske tropper blev drevet tilbage i Rusland med store tab og i Afrika overtog Montgomery føringen i ørkenkrigen.

I Danmark var tyskernes strategi at man skulle udbygge "Atlantvolden", så man var godt forberedt på den invasion, som måtte komme. Men hvor kom den? Var det på den jyske vestkyst?

Derfor byggedes der betonfæstningsværker i stor stil langs vestkysten. Selv i Stauning ved Halby blev der bygget en enorm stor bunker med en kæmpekanon.

Jeg husker, at kanonen, som var afmonteret fra et tysk slagskib, kom til Skjern pr. jernbane.

Mange danske firmaer var beskæftiget ved disse anlægsarbejder, og begrebet "Værnemagere" opstod spontant.

Pludselig en dag - det har nok været i 1943 - stod der en københavnsk entreprenør i Skjern med en flok københavnske arbejdsmænd som var anvist arbejde her. De skulle i gang med at lave såkaldte pansergrave rundt om i Skjern.

Frygten for en invasion var stadig stor hos den tyske værnemagt, og nu skulle det vestjyske område sikres, så det ville være besværligt for de allierede at få fodfæste.

Jeg husker, at min far flere gange blev spurgt, om han som entreprenør kunne

påtage sig anlægsopgaver for tyskerne, men han havde altid diverse undskyldninger for, at det ikke kunne lade sig gøre.

Det tror jeg han var glad for efter krigen, for han fik i 1947 uden licitation overdraget opgaven at slette disse pansergrave omkring byen. Det var før det, jeg vil kalde "maskinalderen", så der var en masse godt manuelt arbejdsmandsarbejde med skovl og trillebør i en tid, hvor der ikke rigtigt var kommet gang i hjulene oven på krigen.

I 1943 overlod skolebestyrer Bjerrum sin skole til Skjern kommune, og vi flyttede det sidste skoleår tilbage til Skjern Byskole.

Skjern byskole ca. 1910

Jeg ved ikke, hvor velkommen vi var på skolen, for der havde man stadig den stramme disciplin med at stille op i rad og række, når man fra frikvarteret skulle gå i klasserne. Jeg tror de opgav os på det punkt. Selv lærer Pedersen - kaldet Peter "Modvind" kunne

ikke hamle op med os.

Jeg husker nu det sidste skoleår med glæde. Især husker jeg i min voksenalder Arendt Niensens indsats i faget historie og samfundskundskab.

Arendt Niensens skole var en 7. klasset skole uden overbygning, og nu skulle han undervise de store elever på niende årgang eller 4. real, som vi kaldte det. Jeg husker, at han havde lavet et formidabelt stort baggrundsmateriale for sin undervisning. Han forstod at gøre faget interessant.

Jeg kan endda huske, at jeg ved eksamen ved det grønne bord på hans kontor i faget historie var oppe i ”svenskekrigene” og i samfundsfag i ”statens skatter og finanser”.

Jeg fik rent UG, og det er måske derfor jeg husker det så godt.

Det blev bestemt at jeg efter præliminæreksamen skulle have en håndværksuddannelse.

Min ældste bror, der var kriminalbetjent i Herning, havde skaffet mig en læreplads på en maskinfabrik i Herning. Men ak og ve, de havde lavet arbejde for tyskerne og blev saboteret. Så røg den læreplads.

Nå, jeg måtte tænke lidt over hvad jeg så skulle i gang med, men dengang fik vi knægte ikke blot lov til at daske rundt uden mål og med.

Min far havde som den tids beskæftigelsesarbejde fået den opgave at grave dammen i Anlægget.

Der var i det daværende forgroede anlæg en lille dam med et hvidt stakit om. Nu ville man have bevoksningen tyndet ud og renoveret

Det nye museum var, så vidt jeg husker, bygget på et tidspunkt, og sognerådet havde besluttet, at man ville have den dam, som man kender den i dag, og man ønskede et lyst og venligt anlæg.

Det var ”håndarbejde” med skovl, spade og trillebør. Og lange gummi-støvler. For at arbejdet kunne gennemføres på den måde, måtte der pumpes vand bort.

Jeg blev så af min far bedt om at gå ned og starte pumperne kl.4 om morgenen, så vandstanden var lav nok til, at arbejdsdagen kunne startes kl. 7.

Men det varede ikke mange dage, inden arbejdsmændene sagde til min far, at det var urimeligt, at han satte sin knægt til at stå for det arbejde, som begribeligvis burde være deres.

Jeg holdt så op med det, og tog mig et job i tørvemosen hos Thomas Oldager på Oldagergaard, hvor der produceredes pressetørsv.

Jeg fik til opgave at køre tørvene fra tørvpresseren til tørrepladsen, hvor tørvene skulle tørres og vendes.

Det skete med en ladvogn med små hjul trukket af en hest.

Jeg tog hjemmefra kl. godt 5 om morgenen, for jeg skulle jo ud for at fange den forbistrede hest i fennen.

Men turen derud foregik på cykel, og det lyder jo enkelt nok, der var bare det ved det, at det var jo næsten umuligt at skaffe cykeldæk i de sidste krigsår.

Jeg havde et fordæk af fast gummi. Det var skåret ud af et gammel bildæk og samlet om hjulfælgen på en finurlig måde.

På baghjulet havde jeg et celulsdæk forsynet med både indvendige og udvendig dækslapper, og jeg havde det held, at jeg næsten hver morgen punkterede på vejen ud. Så var der kun et at gøre, nemlig at løbe med cyklen resten af vejen.

Det blev jeg meget træt af, og efter en måneds tid sagde jeg farvel til jobbet.

Min bror i Herning havde i Jyllandsposten læst, at P&T og DSB søgte elever, og han ringede til mig og spurgte om det ikke var noget for mig. Jeg sagde: "vorherre bevares" men lod mig alligevel overtale til at sende en ansøgning.

Indtil jeg måtte høre fra ansøgningen, kunne jeg ikke gå uvirksom rundt, så jeg tog en tur til København, hvor jeg tog job i bageriet hos den anden bror, som havde bagerforretning i Hellerup.

Jeg fik i løbet af juli måned anmodning om at møde til en psykoteknisk prøve hos DSB, og i august fik jeg besked om, at jeg var ansat som trafik-elev og skulle møde på Jernbaneskolen i København den 1. september 1944.

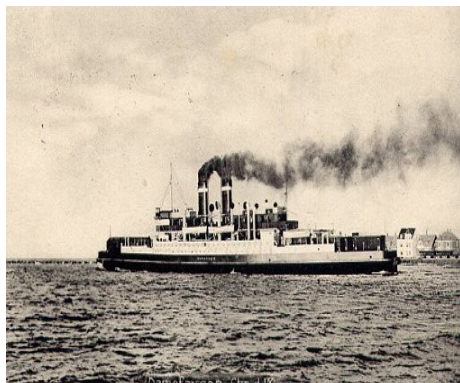
Jeg rejste med toget fra Skjern den

sidste dag i august, men det tog faktisk 2 dage at rejse til København. Jeg måtte overnatte i Fredericia hos familie.

Ved Storebælt var der ventetid ad Pommeren til, for der var observeret miner på Storebælt og man havde ingen ministrygere til at klare problemet.

Jeg husker, at det var en meget lille karl, der gik om bord på den gamle færge Christian den IX.

Det var mit farvel til Skjern. Barndommens dage var forbi.

DSB færgen Christian den IX

Denne artikel er fra Årbogen 1994 fra Skjern, og bringes med tilladelse af Hilmar Sølund.

ASRA bringer gerne spændende livsforløb, så ligger du inde med en god historie i din skrivebordskuffe, så lad os kigge på den.

Leo Skaaning

billederne i artiklen er arkivfoto

2 i 1

Som overskriften antyder er her 2 historier

Historie 1 - cirkulæret

Dette gamle, lidt falmende, cirkulære, fra DSB's Generaldirektorat, udstedt den 14. september 1926, fortæller om nogle stationsmesterstillinger, der yderligere skal vederlægges for udførelse af Postforretninger.

De danske Statsbaner.

Ledige Poster.

Stillingerne som **Stationsmester** ved
**Risskov,
Hanjberg og
Skjelhøje**

Stationer af 12te Lønningsklasse vil være at besætte. Førstnævnte Stilling er ikke ledig for 1ste November d. A.

De, hvem Stillingerne overdrages, skal være pligtige mod det derfor fastsatte Vederlag at overtage Bestyrelsen af de Postforretninger, som af Jernbane- og Poststyrelserne maatte være eller blive bestemte til at forenes med Stationsmesterforretningerne. Ifølge Meddelelse fra Generaldirektoratet for Postvæsenet er Godtgørelsen for Bestyrelsen af de paa de to sidst nævnte Stationer værende Postekspeditioner indtil videre fastsat saaledes:

For Hanbjerg til 468 Kr. aarlig og
Skjelhøje - 684 — — ,

til hvilke Godtgørelser der indtil videre gives et Tillæg, som fra den 1ste Oktober d. A. og indtil videre er ansat til 10 pCt.

Hvilke Posttjeneste-Godtgørelser, der eventuelt senere vil blive fastsat ved ny Lønningsordning, kan ikke nu oplyses.

Den hidtil paa Risskov Station værende Postekspedition er nylig udskilt til Bestyrelse af Postvæsenet selv.

Ansøgninger, stiledte til Ministeriet for offentlige Arbejder, indsendes ad tjenstlig Vej til Generaldirektoratet inden den 28de September d. A.

Generaldirektoratet. Kjøbenhavn, den 14de September 1926.

REKONSTRUKTION AF ET AF DE DSB CIRCULÆRE

Tidligere medbragte mange af DSB's persontog post, som blev leveret til og fra mindre stationer. Til store stationer skete det med regulære posttog.

De små stationer betjentes af stationsmestre, der var rekrutteret fra portørernes rækker, medens større og store stationer blev ledet af stationsforstandere, der havde startet deres karriere som trafikelever. Stationsforstanderne var aflønnet i forhold til stationernes størrelse.

Stationsmestrenes opgaver var at betjene togene, d.v.s. sælge billetter, indskrive og udlevere rejsegods, ekspedere fragtgods og som nævnt i opslaget, udføre postforretninger for postvæsenet. Endvidere havde stationsmesteren ansvaret for trafikens afvikling med at sætte signaler for ind- og udkørsel af stationen, og betjene sporskifter. Det var også stationsmesteren der gav tilladelse til adgang med det såkaldte "spejlæg".

Historie 2 - fundet af cirkulæret.

Fundet af cirkulæret er lige så interessant som selve det gamle cirkulære. Det er fundet i september måned 2010 på loftet over Struer Statsgymnasium, under en renovering. Her var elektrikere i færd med at nedtage og fjerne lamper. Under bortfjernelsen af nogle lamper får en elektriker fat i et stk. papir og da han konstaterer at det er et gammelt DSB cirkulære tænker han at det må have interesse. (Nu skal det nævnes at den pågældende elektriker er denne skribents svigersøn, og dermed kender af min interesse for fortiden.) Det gamle stykke papir kunne lige så godt være blevet krøllet sammen og smidt ud. Det er en lære om, at når nogen finder gamle papirer og andet (det vi i daglig tale kalder arkivalier), er det vigtigt de tænker på, om det nu ikke har en værdi for eftertiden.

At cirkulæret blev fundet på loftet i Struer Statsgymnasiums bygninger, skyldes at disse indtil 1932 rummede Statsbanernes 3. distrikt.

En tak til Henning Sekkelund for, at han var opmærksom på værdien af de fundne papir.

Bent Kruuse

Det originale cirkulære vil blive afleveret til Støtteforeningen for Jernbanemuseet i Struer, der indsamler materialer til et kommende Jernbanemuseum i Struer.

En gammel postbureauvogn samt interiør fra samme, med de reoler hvor posten blev sorteret i under kørslen.

Postbureauvognen tilhører Struer Museum og er placeret ved den gamle postekspedition i Struer, der også tilhører Struer Museum og er opbevaringssted for de mange arkivalier, der er indsamlet.

Foto. Bent Kruuse

Høft igen, igen - eller verden er lille.

Under en kirketur i Herning området for nogle måneder siden besøgte jeg sammen med nogle andre mennesker også Baunekirken i Tjørring.

Som i så mange andre kirker er der en lille folder der omtaler kirken og dens inventar, og heri kunne jeg til min store overraskelse se, at kirkens døbefond var lavet af billedhuggeren/stenhuggeren Torvald Westergaard fra Lemvig.

Døbefonden i Baunekirken - Herning

Foto: Jørn Jensen

Og hvorfor så denne overraskelse.

Jo i 2006 udgav ASRA et skrift om O.V. Høft fra Lemvig. Høft var en virkelig ildsjæl der prægede arbejderbevægelsen i Lemvig og i resten af Ring-

købing igennem mange år indtil sin død i 1956. Samme Høft var i øvrigt med til at bane vejen for ASRA, idet han allerede i 1955 foreslog at arbejderbevægelsen skulle oprette sit eget arkiv i Ringkøbing amt.

Det blev så først virkeliggjort i 1983.

Under research-arbejdet i Lemvig besøgte vi også Høfts gravsted på Lemvig kirkegård. Selve gravstenen er meget serpræget og smuk, idet der i stenen er udhugget en malerpalet og malerpensler, og bogstaverne på stenen er lavet som Høft's håndskrift.

Vi fandt ud af, at gravstenen var lavet af Torvald Westergaard og at samme Torvald Westergaard i øvrigt har sat sig rige spor på kirkegården i Lemvig samt i byen i øvrigt. Bl.a. er han kunstneren bag skulpturstien der udgår fra Lemvig Museum.

Torvald Westergaard har altså også arbejdet udenfor sit lokalområde, hvilket jeg i øvrigt også havde konstateret kort tid forinden besøget i Baunekirken.

Det er sådan at Historisk forening for Herning kommune hvert år viser gamle Herning film under betegnelsen "Den gamle biograf". I 2010 viste man bl. a. en film der viste afsløringen af en skulptur ved tekstilfabrikken Micha i

Tjørring. Skulpturen i bronze viste en uldkræmmer med sin sæk af uldvarer på nakken.

Skulpturen var altså udført af samme Torvald Westergaard og på filmen kunne man se, at kunstneren selv havde fået fornøjelsen af at afsløre kunstværket.

Uldjyden i Vestergade - Herning
Foto: Jørn Jensen

Kunstværket er siden blevet flyttet ind til Herning og kan nu ses udenfor Tekstilforum i Vestergade lige overfor 3F og HK.

Ja, sådan kan verden engang imellem synes lille og arbejdet med skriftet om Høft har medført kendskab til mangt og meget.

Jørn Jensen

Socialdemokratiets Hovedformål

Udskrift fra et partiprogram fra ca. 1915.

Gaaende ud fra nævnte grund-sætninger, tilstræber det danske Socialdemokrati at opnaa den offentlige Magt i Samfundet for ved Hjælp af dette lovlige Vaaben at gøre alle Arbejdsmidler til Folkets fælles Ejendom.

Den folkelige Lovgivnings Middel til at gennemføre Samfundsproduktionens store Værk er Ekspropriation (Tvangsafstaaelse mod erstatning) af Arbejdsmidlerne.

Socialdemokratiet i Danmark virker indenfor den nationale Ramme for Gennemførelse af Partiets krav, men anerkender, at Socialismen er mer end et nationalt og lokalt Spørgsmaal og at dens Gennemførelse kræver Samvirken af alle Landets Arbejdere.

Socialdemokratiets Opgave er alle Menneskers fuldkomne Frigørelse uden Hensyn til Køn, Race eller Nationalitet

Dette er fra at Valgprogram fundet i ASRAs arkiv. Der står på forsiden:

”Skaf omstaaende program - Sejrden 20. Maj. Benyt valgretten!”

Foredrag om Th.Stauning

Der er næppe mange danskere der ikke ved hvem Stauning var.

Socialdemokraten, der med sloganet Stauning – eller Kaos, vandt folketingsvalget i 1935 med 46 % af stemmerne.

Historien om Stauning er beskrevet i adskillige værker, senest i Henning Grelles biografi fra 2008 ”Thorvald Stauning – Demokrati eller kaos”. Bogen er af mange betegnet som den bedste beskrivelse af Stauning.

Oprindeligt var det planlagt at deltagerne på turen til Arbejdermuseet i foråret, skulle høre Henning Grelle holde foredrag om hans bog.

Desværre blev Henning Grelle forhindret, hvorfor det aftaltes at han i stedet skulle komme herover og holde sit foredrag. Det gjorde han den 27. oktober på Herningsholm Erhvervsskole.

Henning Grelle fortalte medrivende om Stauning, cigarsorteren, der blev den første socialdemokratiske statsminister, og den længst siddende overhovedet. Han regerede landet gennem 2 verdenskrige og i de svære mellemkrigsår. Stauning døde i 1942.

Desværre var kun 28 mødt op for at høre Henning Grelles spændende foredrag. Det kunne dog med til-

Henning Grelle - Arbejdermuseet

fredshed konstateres, at der blandt de fremmødte også var ikke-medlemmer.

Fra ASRAs side skal lyde en tak til Henning Grelle for et berigende foredrag. Ligeledes en tak til FOA, Herning for sponsorering af lokale og kaffe.

Thorvald Stauning

Fakta om Henning Grelle

Henning Grelle (f. 1949) er historiker og arkivchef på Arbejdermuseet/ Arbejderbevægelsens Bibliotek og Arkiv.

Henning Grelle er forfatter/medforfatter til en stribe af bøger om arbejderbevægelsens historie fra 1976 til i dag. Her kan bl.a. nævnes: Under de røde faner (1984), Arbejdsmandens historie (1986). Dertil bøger om tobaksarbejderne, bagerne, træarbejderne og slagteriarbejderne.

Har skrevet et bind af LO's historie i 1998 og flere værker, indtil biografien om Stauning udkom i 2008.

I dag arbejder Henning Grelle med Arbejderkooperationens historie og Træindustriarbejderforbundet TIB.

Billeder fra foredragsaftenen med Henning Grelle

*Demokrati eller kaos -
en biografi*

Julehilsen - med tak for året der er gået!

ASRA modtager i årets løb rigtig mange arkivalier som vi er utroligt glade for, og som vi gemmer og passer på for eftertidens skyld.

I tiden hvor der er mange fagforeninger der nedlægges, eller fusionerer med andre, er der folk der ved hvor vigtigt det er at protokoller, spændende effekter der kan fortælle om arbejderbevægelsen bliver gemt, derfor ringer de til ASRA og spørger om det er noget vi vil have til arkivet.

Vi er dem meget taknemlige, og tænker på da ASRA havde 25 års jubilæum, og Arbejdermuseets direktør holdt tale, hvori han sagde: "Vi har ikke ret meget historiemateriale fra Ringkøbing amt, det forstår jeg bedre nu, for jeg kan se det ligger jo her hos jer."

Vi oplever også, at privatpersoner har hørt om ASRA, som omkring dødboer eller i skuffer finder gamle dokumenter om arbejderbevægelsen, - tænker: Det skal ASRA have, det vil være en skam at smide ud!

Alle der tænker på ASRA i den forbindelse, tænker historisk og vil være med til at bevare vores bevægelses eftermæle.

Det vil vi gerne sige tusind tak for, vi siger som altid:

"Vi er selv historie"

ASRA vil benytte lejligheden til at ønske alle vore bidragydere og medlemmer en rigtig god jul.

Tak for året der er gået, os der arbejder med arkivet, frydes over der til stadighed vises os interesse, må den interesse vokse ind i det nye år med rigtig stort styrke.

Den gamle Redactors Klumme

af Bent Kruuse

Da farfar var ung

Hvad skal klummen indeholde denne gang?

Et spørgsmål man som klummeskriver stiller sig selv, når den næste klumme skal planlægges. Somme tider er man i god tid, og har måske flere idéer. Andre gange falder det som en appelsin i turbanen. Som med den klumme, du lige nu sidder og læser.

Emnet, som er angivet i overskriften, havde spøgt lidt i hovedet, uden indholdet var helt faldet på plads. Men så kom ”appelsinen”, i form af dette blads hovedhistorie: Hilmar Sølunds ”Barndoms minder fra Skjern”. Det er jo netop en ”Da farfar/morfar var ung” historie.

Det gælder for denne historie, som for andre af slagsen, at udbyttet af historien afhænger af de briller, den læses med.

Hos ældre skjernborgere vil historien sikkert bringe minder og genkendelse, om den tid historien beskriver. For de yngste generationer vil meget af det beskrevne være ukendt. F.eks. kendes en kridttavle i klasselokalet, men en medbragt tavle, hvor der skrives med griffel, (der i øvrigt kunne skrige nær-

mest hjerteskerende), er noget ”fra gamle dage”.

En ting er historien fra det gamle Skjern og skolegangen på den tid Hilmar Sølund beskriver. En anden ting er tyskernes invadering den 9. april 1940 og de 5 års besættelse.

De af os, der er jævnaldrende med Hilmar Sølund, kan nikke genkendende til det han skriver om besættelsen, og erindrer sikkert andre oplevelser vi selv har gjort.

Til alle jer, der har læst disse barndoms minder, vil jeg gerne henvise til Leo Skaanings opfordring: ”ASRA bringer gerne spændende livsforløb”, og lad mig tilføje. Det er hvad enten de ligger i skrivebordsskuffen eller de endnu ikke er skrevet ned. Selvom det er en historie fra Skjern og selvom det er oplevelser fra den tyske besættelse af Danmark 1940-1945, så er det en ny historie. Og husk: Hvis du gerne vil have en hjælpende hånd, er vi parate. Også med at låne dig en båndoptager, så du kan indtale historien og vi skriver den ren for dig.

Som et kuriosum kan det nævnes at færgen Christian IX, der er afbildet i artiklen, var den sidste kulfyrede dampfærge på Storebæltsoverfarten.

Generalforsamling i ASRA

Onsdag d. 23. feb. 2011

Kl. 19,00

Generalforsamlingen afholdes hos

NNF - Struervej 31. - 7500 Holstebro

Dagsordenen ifølge lovene.

Dagsordenen udsendes med næste blad i februar 2011

I forbindelse med generalforsamlingen kl. 19,00 kommer

Folketingsmand

Jens Peter Vernersen

Han vil fortælle om et spændende liv i Politik, et arrangement som helt lever op til ASRAs ønske om at køre foredrag over emnet "Du er selv historie".

*Jens Peter Vernersen
Holstebro kreds*

Alle er velkommen til at høre foredraget, og selvfølgelig deltage i generalforsamlingen. Er man ikke medlem, er det naturligvis uden stemmeret. ASRA er vært ved kaffe og brød på mødet

Bestyrelsen